

Karolina Wcisło-Karczewska*, Jan Sakławski**

Pandemia koronawirusa a regulacje prawne w energetyce

Spis treści

- I. Wprowadzenie
- II. Tarcze antykryzysowe
 1. Zakaz wstrzymywania dostaw energii, gazu i ciepła odbiorcom końcowym z powodu braku płatności
 2. Zmiany w regulacjach z zakresu odnawialnych źródeł energii
 - 2.1. Wydłużony czas na realizację projektów OZE
 - 2.2. Możliwość przedłużenia terminu na wprowadzenie po raz pierwszy energii do sieci
 3. Pozostałe zmiany istotne z punktu widzenia sektora energetycznego
- III. Fundusze UE na pomoc energetyce
 1. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
 2. InvestEU i inne programy zmierzające do odbudowy gospodarek
- IV. Podsumowanie

Streszczenie

Niniejszy tekst ma za zadanie przybliżyć czytelnikowi rozwiązania prawne dla energetyki, jakie pojawiały się w ostatnim czasie w związku z wprowadzaniem kolejnych pakietów tzw. tarcz antykryzysowych. Opracowanie ma charakter przede wszystkim opisowy z uwagi na fakt, że regulacje te dopiero doczekają się stosownego orzecznictwa. Na końcu znalazły się jeszcze generalne uwagi dotyczące bieżącej legislacji UE w zakresie programów, które mają pomóc energetyce podnieść się z kryzysu.

Słowa kluczowe: tarcza antykryzysowa; SARS-CoV-2; pandemia; bezpieczeństwo dostaw; inwestycje; Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji; InvestEU.

JEL: K23

* Starszy prawnik w Kancelarii Brysiewicz Bokina Sakławski i Wspólnicy; specjalista w zakresie prawa energetycznego i odnawialnych źródeł energii, posiadająca wieloletnie doświadczenie w obsłudze prawnej podmiotów działających na rynku energii elektrycznej, gazu i ciepła; kontakt e-mail: karolina.wcislo@bbs-legal.pl.

** Radca prawny i wspólnik kierujący praktyką prawa energetycznego oraz praktyką przemysłu i ochrony środowiska w kancelarii Brysiewicz Bokina Sakławski; kontakt e-mail: jan.saklawski@bbs-legal.pl.

I. Wprowadzenie

Pandemia koronawirusa wywarła i nadal wywiera ogromny wpływ na większość sektorów gospodarki, choć wydaje się, że sektor energetyki jako jeden z nielicznych nie odczuł bezpośredniego wpływu pandemii na swoje bieżące funkcjonowanie. Wynika to przede wszystkim z tego, że energetyka jest zwykle ostatnim ogniwem w łańcuchu reakcji gospodarczych w dobie kryzysu. Powoduje to, że projekty inwestycyjne – zwłaszcza te w sektorze energetyki odnawialnej – zasadniczo są realizowane bez przeszkód, przedsiębiorstwa energetyczne funkcjonują zaś bez istotnych zakłóceń. Nie oznacza to jednak, że na przestrzeni ostatnich kilku miesięcy interwencja ustawodawcy nie była konieczna. Taka interwencja została podjęta na tych polach, które tego najbardziej wymagały, a kolejne ustawy, zwane tarczami antykryzysowymi, wprowadziły szereg zmian istotnych także z punktu widzenia sektora energetycznego. Celem niniejszego opracowania jest wskazanie, uporządkowanie i ocena wybranych, najważniejszych zmian prawnych dotyczących funkcjonowania szeroko rozumianego sektora energetycznego, a także wskazanie ich wpływu na bieżącą działalność uczestników rynku, w tym także odbiorców energii. W ostatniej części opracowania zostaną również omówione aktualne plany legislacyjne UE podjęte w odpowiedzi na kryzys spowodowany pandemią koronawirusa SARS-CoV-2.

II. Tarcze antykryzysowe

1. Zakaz wstrzymywania dostaw energii, gazu i ciepła odbiorcom końcowym z powodu braku płatności

Z punktu widzenia odbiorców energii elektrycznej, gazu i ciepła, jedną z najistotniejszych zmian wprowadzonych ustawą z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (DzU 2020, poz. 567; dalej: tarcza antykryzysowa 1.0) było wyłączenie stosowania niektórych przepisów pozwalających przedsiębiorstwom energetycznym na wstrzymanie dostaw energii, gazu lub ciepła z uwagi na zwłokę w płatności odbiorcy. Tarcza antykryzysowa 1.0 wprowadziła do ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. DzU 2020, poz. 833; dalej: upe), przepis art. 6g ust. 2 upe stanowiący, iż w czasie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii nie stosuje się przepisów art. 6a ust. 3 oraz art. 6b ust. 1 pkt 2 i ust. 2 i 3 upe. Oznacza to, że wyłączona jest możliwość wstrzymania dostaw odpowiednio w następujących sytuacjach:

- 1) w razie braku zgody odbiorcy na zainstalowanie układu pomiarowo-rozliczeniowego w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo energetyczne jest uprawnione do zainstalowania takiego układu na podstawie art. 6a ust. 1 upe, w tym także w sytuacji gdy odbiorca co najmniej dwukrotnie w ciągu kolejnych 12 miesięcy zwlekał z zapłatą za pobrane paliwo gazowe, energię elektryczną lub ciepło albo świadczone usługi przez okres co najmniej jednego miesiąca (art. 6a ust. 3 upe);
- 2) w sytuacji, w której odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi, co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności (art. 6b ust. 1 pkt 2 upe) – przy czym chodzi tu o zwłokę w płatnościach dokonywanych na rzecz przedsiębiorstwa sieciowego, zajmującego się

przesyłaniem lub dystrybucją energii elektrycznej, do którego sieci przyłączony jest odbiorca końcowy oraz z którym odbiorca końcowy posiada zawartą umowę o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji;

- 3) w sytuacji, w której odbiorca zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub pobrane paliwo gazowe lub energię (w tym ciepło), co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności (art. 6b ust. 2 upe) – przy czym chodzi tu o zwłokę w płatnościach dokonywanych na rzecz sprzedawcy energii, gazu lub ciepła, z którym odbiorcą łączy umowa kompleksowa lub umowa sprzedaży;
- 4) w sytuacji, w której odbiorca końcowy w gospodarstwie domowym zwleka z zapłatą za świadczone usługi lub za pobrane paliwo gazowe lub energię (w tym ciepło), co najmniej przez okres 30 dni po upływie terminu płatności, a następnie odbiorca ten nie ureguluje zaległych i bieżących należności w okresie 14 dni od dnia otrzymania od przedsiębiorstwa energetycznego dodatkowego powiadomienia o zamiarze wstrzymania dostaw (art. 6b ust. 3 upe).

W nowo dodanym art. 6g ust. 2 upe wprowadzono także zapis mający charakter reguły przejściowej, stanowiący, iż w przypadku gdy powiadomienie, o którym mowa w art. 6b ust. 3 upe, miało miejsce przed dniem ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, termin określony w art. 6b ust. 3 przedłuża się o czas ich obowiązywania.

Przepis art. 6g został następnie doprecyzowany ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (DzU 2020, poz. 1086; dalej: tarcza antykryzysowa 4.0), która weszła w życie w dniu 24 czerwca 2020 roku. Oprócz nieznacznego doprecyzowania treści przepisów, główną zmianą wprowadzoną przez przedmiotową ustawę było ograniczenie kręgu odbiorców chronionych przed wstrzymaniem dostaw energii, gazu i ciepła. Zmieniony przepis stanowi bowiem, iż przepisów art. 6a ust. 3 oraz art. 6b ust. 1 pkt 2 i ust. 2 i 3 upe nie stosuje się do odbiorców paliw gazowych, energii lub ciepła w gospodarstwach domowych oraz podmiotów, dla których ustanowiono ograniczenia funkcjonowania lub czasowe ograniczenia zakresu działalności na podstawie przepisów wydanych na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, w ciągu 6 miesięcy od dnia ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii. Chodzi tu zatem wyłącznie o ochronę odbiorców w gospodarstwach domowych, a także tzw. odbiorców biznesowych działających w branżach, co do których ustanowiono ograniczenia w prowadzonej działalności rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii¹. Ograniczenie to należy uznać za słuszne, pierwotne brzmienie przepisów pozwalało bowiem, przynajmniej potencjalnie, na dowolne unikanie terminowych płatności przez odbiorców – nawet tych, których funkcjonowania nie zakłóciła epidemia koronawirusa – ze świadomością, że brakuje w zasadzie prawnych możliwości po stronie przedsiębiorstwa energetycznego do wstrzymania dostaw odbiorcy.

Kwestia podstaw prawnych do dokonania wstrzymania dostaw wymaga zresztą jeszcze krótkiego komentarza. Wydaje się bowiem, że w miejsce przepisów art. 6a ust. 3 oraz art. 6b ust. 1

¹ Na dzień przygotowania niniejszego opracowania, najbardziej aktualnym takim rozporządzeniem jest rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 09.10.2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (DzU 2020, poz. 1758).

pkt 2 i ust. 2 i 3 upe, które zostały wyłączone ze stosowania, może znaleźć zastosowanie przepis ogólny art. 490 §1 ustawy z dnia z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. DzU 2020, poz. 1740; dalej: k.c.) dotyczący umów wzajemnych. Przepis ten pozwala stronie zobowiązanej do wcześniejszego świadczenia (w tym przypadku będzie to sprzedawca lub przedsiębiorstwo sieciowe) do powstrzymania się z jego spełnieniem, dopóki druga strona (odbiorca końcowy) nie zaoferuje świadczenia wzajemnego (tj. zapłaty) lub nie da zabezpieczenia, o ile spełnienie świadczenia przez drugą stronę jest wątpliwe ze względu na jej stan majątkowy.

W tym względzie brzmienie art. 6g upe (zarówno pierwotne, jak i zmienione tarczą antykryzysową 4.0) nie jest zatem precyzyjne. Skoro bowiem intencją ustawodawcy była ochrona odbiorców końcowych przed wstrzymaniem dostaw energii, gazu lub ciepła, to ustawa nie powinna jedynie wyłączać stosowania określonych przepisów, ale raczej wprost ustanawiać zakaz wstrzymywania dostaw odbiorcom z przyczyn braku płatności.

Analizując treść przepisu w brzmieniu zmienionym tarczą antykryzysową 4.0, należy także zauważyć, że wprowadza on okres obowiązywania ochrony wskazanych grup odbiorców przed wstrzymaniem dostaw z przyczyn braku płatności. O ile bowiem w pierwotnym brzmieniu przepisu wyłączał on stosowanie poszczególnych przepisów „w czasie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii”, o tyle po zmianie obowiązuje on wyłącznie „w ciągu 6 miesięcy od dnia ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii”. Stan zagrożenia epidemicznego został w Polsce ogłoszony w dniu 14 marca 2020 r.², natomiast w dniu 20 marca 2020 r. został wprowadzony stan epidemii³. Oznacza to, że w dniu 20 września 2020 r. ochrona odbiorców końcowych, wprowadzona przepisem art. 6g upe, wygasła. Z uwagi na kolejne ograniczenia w działalności poszczególnych branż wydaje się zasadne rozważenie przez ustawodawcę czy nie należałoby tej ochrony przedłużyć.

2. Zmiany w regulacjach z zakresu odnawialnych źródeł energii

Istotne zmiany wprowadził ustawodawca także w zakresie realizacji inwestycji w odnawialne źródła energii. Branża OZE, z uwagi na realne zagrożenie zerwania łańcuchów dostaw technologii i komponentów (dostarczanych głównie z Chin), była i jest narażona na opóźnienia w realizacji projektów. Co więcej, możliwe są przestoje w prowadzonych robotach budowlanych. Z tych względów ustawodawca zdecydował się wprowadzić instrumenty umożliwiające wydłużenie terminów realizacji projektów wynikających z ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (t.j. DzU 2020 r. poz. 261; dalej: „uoze”).

2.1. Wydłużony czas na realizację projektów OZE

Jako pozytywne należy ocenić zmiany wprowadzone tarczą antykryzysową 1.0 co do ustawowego wydłużenia dopuszczalnego okresu na realizację projektów OZE, które w założeniu mają ułatwić wytwórcom dochowanie terminów rozpoczęcia wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej zarówno w systemie aukcyjnym (nowo dodany art. 79a uoze), jak i w systemie tzw. taryfy gwarantowanej (*feed-in-tariff*) oraz systemie dopłat do ceny rynkowej (*feed-in premium*) (nowo dodany art. art. 70ba uoze).

² Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13.03.2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (DzU 2020, poz. 433).

³ Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20.03.2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (DzU 2020, poz. 491).

Zgodnie z dodanym art. 79a uoze, Prezes URE, jednorazowo na wniosek wytwórcy, wydaje postanowienie o przedłużeniu terminu spełnienia zobowiązania, o którym mowa w art. 79 ust. 3 pkt 8 lit. a oraz okresów, o których mowa w art. 74 ust. 1, o dodatkowy okres określony we wniosku wytwórcy, jednak nie dłuższy niż 12 miesięcy, licząc od dnia upływu terminu tego zobowiązania. Przepis ten wskazuje zatem na możliwość jednorazowego przedłużenia dwóch terminów obowiązujących wytwórców, którzy wygrali aukcję OZE.

Po pierwsze – możliwość przedłużenia terminu sprzedaży energii elektrycznej po raz pierwszy w ramach systemu aukcyjnego, we wskazanym w tym przepisie terminie, licząc od dnia zamknięcia sesji aukcji (generalnym terminem jest termin 42 miesięcy, jednak dla poszczególnych rodzajów instalacji ustawa OZE przewiduje odstępstwa, jak np. dla instalacji fotowoltaicznych jest to 24 miesiące, natomiast dla instalacji elektrowni wiatrowych na lądzie – 33 miesiące). Po drugie zaś – przepis daje także możliwość wydłużenia terminu, w którym zostały wyprodukowane urządzenia wchodzące w skład instalacji OZE. Zgodnie bowiem z art. 74 ust. 1 uoze, energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii wytworzona po raz pierwszy po dniu zamknięcia sesji aukcji może zostać sprzedana w drodze aukcji wyłącznie w przypadku, gdy urządzenia wchodzące w skład tych instalacji zostały wyprodukowane co do zasady w okresie 42 miesięcy lub odpowiednio innego okresu wskazanego w tym przepisie dla poszczególnych rodzajów instalacji OZE.

Adekwatny przepis (art. 70ba uoze) został dodany także w zakresie instalacji funkcjonujących w systemach *feed-in-tariff* oraz *feed-in premium* oraz terminów obowiązujących w przypadku tych systemów.

Wydanie przez Prezesa URE postanowienia o przedłużeniu terminów na spełnienie określonych zobowiązań wytwórcy zostało uwarunkowane wystąpieniem okoliczności związanych z obowiązywaniem stanu zagrożenia epidemicznego lub stanem epidemii. I tak, zgodnie z art. 83 ust. 3ba uoze, Prezes URE powinien uwzględnić na korzyść wytwórcy opóźnienie w zakresie dostaw urządzeń wchodzących w skład instalacji OZE lub dostaw elementów niezbędnych do budowy instalacji OZE, lub opóźnienia w realizacji instalacji OZE oraz przyłączy do sieci elektroenergetycznej, lub przy realizacji odbiorów, lub rozruchu instalacji OZE, lub też opóźnienia przy uzyskiwaniu koncesji albo wpisu do rejestrów określonych w ustawie.

Z uprawnienia do przedłużenia terminów mogą skorzystać wszystkie instalacje OZE, które wygrały aukcje lub przystąpiły do systemów *feed-in-tariff* oraz *feed-in premium*, którym nie upłynął termin przewidziany na rozpoczęcie wytwarzania i sprzedaży energii elektrycznej w danym systemie. Zgodnie z dodanymi przepisami, wniosek musi być złożony przez wytwórcę na 30 dni przed upływem terminu na realizację zobowiązania. W innym przypadku Prezes URE odrzuca wniosek wytwórcy. Wniosek może także zostać odrzucony w razie niespełnienia warunków formalnych wynikających z nowo dodanych przepisów, a także w razie niewypełnienia przesłanki dotyczącej powodów opóźnienia związanego z COVID-19. Postanowienie Prezesa URE o odmowie przedłużenia terminów jest zaskarżalne do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia.

Na marginesie należy zauważyć, że powyższe uprawnienie wytwórców do przedłużenia terminów na realizację poszczególnych zobowiązań związanych z systemami wsparcia jest uprawnieniem niezależnym od istniejącego już podobnego w swej treści uprawnienia wprowadzonego art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii

oraz niektórych innych ustaw (DzU 2019, poz. 1524; dalej: nowelizacja z dnia 19 lipca 2019 r.). Zgodnie z ww. postanowieniami, które weszły w życie w dniu 29 sierpnia 2019 r., wytwórca energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii, którego oferta wygrała aukcję rozstrzygniętą przed 29 sierpnia 2019 r., może zmienić termin sprzedaży po raz pierwszy energii wytworzonej w instalacji OZE, określając ten termin zgodnie z art. 79 ust. 3 pkt 8 lit. a uoze w nowym brzmieniu. Wskazana wyżej nowelizacja z dnia 19 lipca 2019 r. wydłużyła bowiem terminy sprzedaży po raz pierwszy energii elektrycznej w ramach systemu aukcyjnego z poprzednio obowiązujących 36 miesięcy do 42, a dla instalacji fotowoltaicznych z 18 do 24 miesięcy, a dla instalacji elektrowni wiatrowych na lądzie z 30 do 33 miesięcy.

Dotychczasowe uprawnienie wynikające ze wskazanego przepisu oraz nowe uprawnienie umożliwiające przedłużenie terminu realizacji zobowiązań w związku ze stanem pandemii są względem siebie niekonkurencyjne. Wytwórca może skorzystać z tych uprawnień łącznie, co potwierdził także Prezes URE w wydanym komunikacie z dnia 10 czerwca 2020 roku⁴.

Wprowadzone zmiany niewątpliwie pozwolą uchronić niektórych wytwórców realizujących projekty OZE, które wygrały aukcje lub zamierzają uczestniczyć w systemach *feed-in-tariff* oraz *feed-in premium*, przed wykluczeniem z systemów wsparcia na 3 lata (na podstawie art. 83 ust. 3c uoze) oraz poniesieniem wysokich kar finansowych związanych z nieukończeniem projektów w terminie i brakiem sprzedaży określonych w ofercie aukcyjnej wolumenów energii elektrycznej (na podstawie art. 168 pkt 15 uoze).

2.2. Możliwość przedłużenia terminu na wprowadzenie po raz pierwszy energii do sieci

Kolejną zmianą wpisującą się w dążenie ustawodawcy do ułatwienia realizacji projektów OZE w okresie pandemii jest wprowadzenie możliwości przedłużenia terminu dostarczenia po raz pierwszy energii elektrycznej do sieci, który to termin jest określany w umowie o przyłączenie instalacji OZE, zgodnie z art. 7 ust. 2a upe. Powyższa zmiana została wprowadzona ustawą z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, która weszła w życie w dniu 18 kwietnia 2020 r. (DzU 2020, poz. 695; dalej: tarcza antykryzysowa 2.0). Tarcza antykryzysowa 2.0 znowelizowała obowiązujący już w uoze art. 184d ust. 1, zgodnie z którym umowy o przyłączenie do sieci niewypowiedziane do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (tj. uoze) z przyczyn, o których mowa w:

- 1) art. 191 ust. 1 uoze (przepis ten dawał możliwość wypowiedzenia umów o przyłączenie przez każdą ze stron w razie braku odpowiedniego dostosowania umowy do przepisów wprowadzonych uoze w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie uoze; ponieważ uoze weszła w życie 4 maja 2015 r., dostosowanie umów powinno nastąpić do 4 listopada 2015 r.) lub
- 2) art. 7 ust. 2a pkt 2 upe (przepis ten pozwala wypowiedzieć umowę o przyłączenie w razie niedostarczenia po raz pierwszy energii elektrycznej do sieci, wytworzonej w tej instalacji we wskazanym w umowie terminie, który co do zasady – zgodnie z art. 7 ust. 2a pkt 1 – nie może być dłuższy niż 48 miesięcy od dnia zawarcia umowy),

w których termin na dostarczenie po raz pierwszy do sieci energii elektrycznej przypada przed dniem 30 czerwca 2022 r., zachowują moc do dnia określonego we wniosku wytwórcy o przedłużenie

⁴ Komunikat Prezesa URE: Informacja dla wytwórców energii ze źródeł odnawialnych <https://www.ure.gov.pl/pl/urzed/informacje-ogolne/aktualnosci/8871,Informacja-dla-wytworcow-energii-ze-zrodel-odnawialnych-zasady-wydłużenia-termin.html> (28.10.2020).

tego terminu, złożonego do przedsiębiorstwa energetycznego wykonującego działalność gospodarczą w zakresie przesyłania lub dystrybucji energii elektrycznej, pod warunkiem, że termin na dostarczenie energii elektrycznej po raz pierwszy do sieci, określony w tym wniosku, nie będzie przypadał później niż w dniu 30 czerwca 2022 roku.

Jednocześnie, zgodnie z istniejącym już wcześniej ust. 2 ww. przepisu, przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane do przedłużenia terminu dostarczenia po raz pierwszy do sieci energii elektrycznej zgodnie z wnioskiem wytwórcy, w terminie 30 dni od dnia złożenia takiego wniosku.

Jak wynika zatem z powyższego przepisu, wystarczającym do przedłużenia terminu na pierwsze wprowadzenie energii do sieci jest jedynie wniosek wytwórcy złożony do przedsiębiorstwa energetycznego, o ile tylko został zachowany ustawowy termin 30 czerwca 2022 r., a także – co oczywiste – umowa o przyłączenie do sieci nie została wypowiedziana. W takiej sytuacji przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją jest zobowiązane do aneksowania zawartej umowy o przyłączenie w zakresie daty pierwszego dostarczenia energii do sieci, w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku. Co istotne – ustawa nie uzależnia prawa do przedłużenia tego terminu od wykazania przez wytwórcę negatywnych skutków COVID-19.

Znowelizowany przepis art. 184d uoże budzi jednak istotne wątpliwości interpretacyjne. Należy pamiętać, że wskazany przepis został dodany do uoże nowelizacją z dnia 19 lipca 2019 r., która weszła w życie 29 sierpnia 2019 roku. Przepis w tym pierwotnym brzmieniu określał datę 30 czerwca 2021 r. jako maksymalny termin przedłużenia terminu na pierwsze dostarczenie energii do sieci. Nowelizacja wprowadzona tarczą antykryzysową 2.0 jedynie wydłużała ten termin do 30 czerwca 2022 roku. Nie należy jednak zapominać, że nowelizacja z dnia 19 lipca 2019 r. wprowadziła ograniczenie czasowe na złożenie wniosku o przedłużenie przedmiotowego terminu. Zgodnie bowiem z art. 20 nowelizacji z dnia 19 lipca 2019 r. „Wniosek, o którym mowa w art. 184d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wytwórca może złożyć w terminie 3 miesiące od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy”. Interpretując literalnie ww. przepisy, wskazane 3 miesiące na złożenie wniosku upłynęły zatem w dniu 29 listopada 2019 r. – termin ten nie został bowiem odpowiednio dostosowany do nowelizacji art. 184d uoże w tarczy antykryzysowej 2.0, co należy uznać za istotne przeoczenie ustawodawcy. Choć wydaje się zasadne zastosowanie w tym konkretnym przypadku wykładni celowościowej, zgodnie z którą przepis znowelizowany tarczą antykryzysową 2.0, jako przepis późniejszy, stanowiłby samoistną podstawę do złożenia wniosku o przedłużenie terminów wynikających z umowy o przyłączenie do sieci, wniosek ten można zaś złożyć w każdym czasie, niemniej jednak w celu uniknięcia wątpliwości ustawodawca powinien tę kwestię uregulować ustawowo. Nie jest bowiem wykluczone, że operatorzy systemów dystrybucyjnych, do których sieci są przyłączane instalacje OZE, nie będą wyrażać zgody na przedłużenie terminu na pierwsze dostarczenie energii do sieci z uwagi na wskazane wyżej wątpliwości interpretacyjne.

3. Pozostałe zmiany istotne z punktu widzenia sektora energetycznego

Kolejne tzw. tarcze antykryzysowe wprowadziły także szereg innych zmian istotnych z punktu widzenia sektora energetycznego. Zmiany te zostaną w tym miejscu wyłącznie zasygnalizowane z uwagi na ograniczoną objętość niniejszego artykułu, ale także z uwagi na fakt, że co do zasady, zmiany te nie budzą większych wątpliwości interpretacyjnych czy też wątpliwości co do zasadności ich wprowadzenia.

I tak, należy wymienić m.in.:

- 1) elastyczny czas pracy niektórych przedsiębiorstw energetycznych i możliwość tzw. koszarowania pracowników⁵ – zgodnie z przepisami, niektóre przedsiębiorstwa energetyczne, o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania państwa, mogą dokonać zmian w zakresie systemu lub rozkładu czasu pracy, a także polecić świadczenie pracy w godzinach nadliczbowych czy też zobowiązać pracownika do pozostawania w gotowości do wykonywania pracy w zakładzie pracy poza normalnymi godzinami pracy lub w innym wyznaczonym miejscu; dotyczy to m.in. operatorów systemów przesyłowych i dystrybucyjnych, sprzedawców z urzędu oraz podmiotów prowadzących stacje paliw i stacji gazu ziemnego;
- 2) wydłużenie niektórych terminów ustawowych – ustawodawca zdecydował się m.in. na następujące zmiany:
 - a) wydłużenie terminu na uzgadnianie planów rozwoju sieci przez przedsiębiorstwa sieciowe do dnia 31 marca 2021 r., a składanie sprawozdań z wykonania planów rozwoju do dnia 30 kwietnia 2021 roku⁶;
 - b) wydłużenie terminów na realizację obowiązków sprawozdawczych podmiotów zobowiązanych do utrzymywania zapasów obowiązkowych gazu ziemnego⁷;
 - c) wydłużenie terminu, na który Prezes URE wyznaczył przedsiębiorstwo energetyczne operatorem systemu dystrybucyjnego i operatorem systemu skraplania gazu ziemnego – w sytuacji gdy upływa on przed dniem 31 grudnia 2020 r., ulega przedłużeniu do dnia 31 grudnia 2020 roku⁸;
 - d) wydłużenie terminu ważności decyzji o udzieleniu koncesji, które wygasają w czasie trwania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii – do dnia 31 grudnia 2020 roku⁹;
- 3) uproszczenie sprawozdawczości do Prezesa URE – m.in. możliwość elektronicznego przesyłania sprawozdań kwartalnych przez podmioty realizujące Narodowy Cel Wskaźnikowy¹⁰;
- 4) umożliwienie operatorowi systemu dystrybucyjnego gazowego pomniejszenia liczby planowanych punktów tankowania sprężonego gazu ziemnego (CNG) o liczbę takich punktów, zlokalizowanych na obszarze gminy w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (t.j. DzU 2020, poz. 908);
- 5) przedłużenie ważności świadectw kwalifikacyjnych wydawanych instalatorom w zakresie instalacji odnawialnych źródeł energii – zmiany wprowadzone tarczą antykryzysową 4.0, która dodała do uoze art. 184e, stanowiący, iż certyfikat kwalifikacyjny wydany przez Prezesa Urzędu Dozoru Technicznego, którego ważność upływa w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonych w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, zachowuje ważność, jednak nie dłużej niż do dnia upływu 60 dni od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, w zależności od tego, który z nich zostanie odwołany później.

⁵ Art. 15x ustawy z dnia 02.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tj. DzU 2020, poz. 1842); wprowadzony Tarczą antykryzysową 1.0. oraz doprecyzowany Tarczą antykryzysową 2.0.

⁶ Art. 15zzzzr wskazanej wyżej ustawy z dnia 02.03.2020 r. wprowadzony tarczą antykryzysową 2.0.

⁷ Ibidem, art. 15zzzzw.

⁸ Ibidem, art. 15zzzzp.

⁹ Ibidem, art. 15zzzsz.

¹⁰ Ibidem, art. 15zzzzv.

III. Fundusze UE na pomoc energetyce

Paradoksalnie, w wymiarze inwestycyjnym pandemia może okazać się dla energetyki bardziej szansą niż zagrożeniem. O ile większość ustaleń dotyczących sprawiedliwej transformacji z paliw kopalnych na źródła odnawialne została poczyniona przed urzeczywistnieniem się zagrożenia epidemicznego¹¹, o tyle w ramach reakcji na powstały w jego wyniku kryzys Komisja Europejska zdecydowała się uruchomić dodatkowe, niebagatelne środki na odbudowę branży energetycznej.

Środki te to przede wszystkim dodatkowe zasilenie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (dalej: FST) kwotą 40 mld euro w celu pomocy państwom członkowskim w przyspieszeniu przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu oraz zasilenie Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich kwotą 15 mld euro w celu wsparcia obszarów wiejskich w zakresie niezbędnych zmian strukturalnych zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem oraz w celu osiągnięcia ambitnych celów zgodnych z nową strategią na rzecz bioróżnorodności i strategią „Od pola do stołu”¹². Te środki będą wydatkowane jako uzupełnienie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus¹³ i mają przyczynić się do łagodzenia negatywnych skutków transformacji. Jednocześnie Komisja zaplanowała szereg instrumentów, które będą mogły wesprzeć transformację bardziej pośrednio. Te środki to dodatkowe pieniądze na program InvestEU¹⁴ (w zakresie rozbudowy strategicznej infrastruktury, np. źródeł wytwórczych czy sieci gazowych lub elektroenergetycznych) czy też nowy Instrument Wsparcia Wypłacalności¹⁵ (pomoc publiczna na restrukturyzację).

1. Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji

W tym miejscu należy doprecyzować w jaki sposób rozdzielane będą środki z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz jakie projekty mogą liczyć na wsparcie. Polska ma otrzymać z FST około 3,5 mld euro. Środki te zostaną następnie podzielone na regiony, które będą wymagały największych nakładów inwestycyjnych w związku z dokonywaną transformacją. Na wsparcie liczą obecnie województwa: śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie, lubelskie, łódzkie i małopolskie.

Każdy region ubiegający się o wsparcie będzie zobowiązany do przygotowania Terytorialnych Planów Sprawiedliwej Transformacji (TPST). Już teraz Polska otrzymała 0,5 mln euro z Programu Wspierania Reform Strukturalnych UE na przygotowanie TPST dla województw śląskiego, wielkopolskiego i dolnośląskiego, a pozostałe wymienione województwa zostaną prawdopodobnie wsparte w ten sposób z pieniędzy rządowych¹⁶.

Należy przy tym pamiętać, że zwiększone „dzięki” COVID-19 środki z FST nie będą przeznaczane na samą transformację, a więc na inwestycje stricte zmierzające do zmodernizowania energetyki i przemysłu, ale na minimalizowanie jej negatywnych skutków. Już pierwsze artykuły projektu¹⁷ jednoznacznie wskazują, że będzie to mechanizm prowadzący do łagodzenia prob-

¹¹ Dokładnie 14.01.2020 r. Komisja Europejska przyjęła wniosek w sprawie ustanowienia Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

¹² https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_pl.

¹³ Głównych instrumentów finansowych UE do realizacji zadań z zakresu wprowadzania Nowego Zielonego Ładu.

¹⁴ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/investeu-factsheet.pdf>.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ssi-factsheet.pdf>.

¹⁶ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/terytorialne-plany-sprawiedliwej-transformacji-pomoga-korzystac-z-funduszy-europejskich>.

¹⁷ Art. 1 i 2 projektu rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (dalej: RFST). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_5256_2020_INIT&from=PL.

lemów społeczno-gospodarczych związanych z transformacją. Z tego też powodu ograniczony został charakter przedsięwzięć mogących liczyć na wsparcie z FST. Są to następujące działania:

- 1) inwestycje produkcyjne w MŚP, w tym przedsiębiorstwa typu start-up,
- 2) prowadzące do dywersyfikacji gospodarczej i restrukturyzacji ekonomicznej;
- 3) inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości i usługi konsultingowe;
- 4) inwestycje w działania badawcze i innowacyjne oraz wspieranie transferu zaawansowanych technologii;
- 5) inwestycje we wdrażanie technologii i infrastruktur zapewniających przystępną cenowo czystą energię, w redukcję emisji gazów cieplarnianych, efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych;
- 6) inwestycje w cyfryzację i łączność cyfrową;
- 7) inwestycje w regenerację, dekontaminację i renaturalizację terenów oraz
- 8) projekty zmieniające ich przeznaczenie;
- 9) inwestycje we wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym w tym poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich ilości, efektywne gospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystywanie, naprawy oraz recykling;
- 10) podnoszenie i zmiana kwalifikacji pracowników;
- 11) pomoc w poszukiwaniu pracy dla osób poszukujących pracy;
- 12) aktywne włączanie osób poszukujących pracy;
- 13) pomoc techniczną¹⁸.

Z powyższego widać, że środki te będą przeznaczone m.in. na przekwalifikowanie pracowników z sektora węglowego, zwiększanie zatrudnienia w sektorach powiązanych z energetyką odnawialną czy też zachęty do powstawania nowych przedsiębiorstw. Na marginesie można wskazać, że opublikowany w ostatnim czasie raport Krajowej Izby Kłastrów Energii w zakresie możliwości przekształcenia elektrowni Turów¹⁹ i jej ekosystemu ekonomicznego w obszar polegający w całości na odnawialnych źródłach energii jest dobrym przykładem ciągu zjawisk, w których znacząco pomóc mogłyby właśnie środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji. O ile procesy inwestycyjne byłyby zmuszone do sięgnięcia po inne źródła finansowania, o tyle wskazane w raporcie przekształcenie kadrowe mogłoby odbyć się ze wsparciem FST.

Dla Polski niezwykle ważne jest by program uwzględniał możliwość sfinansowania inwestycji gazowych jak na razie Parlament Europejski opowiedział się za tym rozwiązaniem, ale proces legislacyjny jeszcze nie jest zakończony.

2. InvestEU i inne programy zmierzające do odbudowy gospodarek

FST nie jest oczywiście jedynym źródłem środków mających pomóc odbudować energetykę po kryzysie wywołanym pandemią. Bardzo ważnym elementem systemu stymulacji europejskiej gospodarki poepidemicznej będzie również program InvestEU. Zgodnie z motywami wyszczególnionymi na początku jednym z kluczowych problemów, z jakimi musiała zmierzyć się europejska gospodarka było zakłócenie bezalternatywnych łańcuchów dostaw w gospodarce globalnej.

¹⁸ Art. 4 ust. 2 RFST.

¹⁹ <https://kike.org.pl/strategia-transformacji-elektrowni-i-kopalni-w-turowie-raport-kike/>.

Uzależniona od konkretnych źródeł dostaw gospodarka europejska (przede wszystkim przemysł) nie była w stanie przestawić się szybko na dostawy z innych źródeł. W celu zminimalizowania takiego zagrożenia w przyszłości program InvestEU ma pomóc w sfinansowaniu infrastruktury, która poprawi sposób reagowania kryzysowego Unii, a także podniesie odporność całej gospodarki przy jednoczesnym utrzymaniu jej otwartości na konkurencję i wymianę handlową.

InvestEU ma być więc swoistym następcą Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych (EFIS) i, podobnie jak poprzednik, przyczynić się do poprawy poziomu inwestycji, w tym strategicznych inwestycji infrastrukturalnych.

Program ma aktualnie otrzymać budżet w wysokości 15,3 mld euro, kolejnych 15 mld euro ma zostać przekazane z Next Generation EU. Instrumenty wsparcia nie będą miały charakteru bezzwrotnego – będą to raczej pożyczki, gwarancje itp. Wsparcie będzie dystrybuowane przez Grupę EBI oraz krajowe banki rozwojowe. W związku ze swoim charakterem wsparcie to nie będzie stanowiło pomocy publicznej, a co za tym idzie będzie mogło być łączone z innymi źródłami finansowania (jak dotacje z Funduszy UE).

Z polskiej perspektywy program ten jest szczególnie interesujący, ponieważ umożliwi przyspieszenie wymiany krytycznej infrastruktury takiej jak sieci elektroenergetyczne czy gazociągi. W tych kwestiach Polska od dłuższego czasu musi uzupełniać zaniebdania inwestycyjne sprzed lat.

Poza InvestEU odbudowa europejskich gospodarek ma się odbywać z pomocą innych funduszy i mechanizmów, które mają już nieco mniejszy potencjał w kontekście transformacji energetycznej. Te instrumenty to m.in. Europejski Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (560 mld euro), Wsparcie na rzecz Odbudowy Służącej Spójności oraz Terytoriom Europy (React-EU) (55 mld euro) czy też Instrument Wsparcia Wypłacalności (31 mld euro).

IV. Podsumowanie

Reasumując powyższe wywody, należy wskazać, że energetyka jest jednym z mniej „poturbowanych” pandemią sektorów gospodarki. W zasadzie jej problemy to reakcja na zakłócenia w łańcuchu dostaw i przerwy w produkcji. Zmniejszające się zapotrzebowanie na energię będzie skutkowało gorszymi wynikami spółek i grup energetycznych. Mniejszy popyt może spowodować też spadek cen co dodatkowo nie poprawi kondycji przedsiębiorstw energetycznych.

Jednocześnie wydaje się, że pandemia przyspieszy procesy, które w polskiej energetyce muszą zdecydowanie nabrać tempa. Wspomniane powyżej fundusze i programy pomogą w transformacji zarówno mocy wytwórczych, jak i sieci. W gmachach ministerstw powstają strategiczne dokumenty i akty prawne dotyczące wodoru i biometanu, a prosumenckie instalacje stają się coraz popularniejsze. Niebagatelny wydaje się również wpływ pandemii na postrzeganie energetyki odnawialnej. Coraz większa część społeczeństwa rozumie, że bezpieczeństwo energetyczne i bezpieczeństwo dostaw łatwiej jest zapewnić, wspierając dużą energetykę systemową energetyką rozproszoną, która jest mniej podatna na międzynarodowe zawirowania gospodarcze i przerywane łańcuchy dostaw.